

Importanța studierii disciplinelor socio-umane în ciclul liceal

În pofida faptului că studierea disciplinelor socio-umane are multiple valențe formative, materiilor școlare în cauză nu li se acordă importanța cuvenită în planurile de învățământ actuale. Se uită deseori (nu fără intenție!) de rolul fundamental al acestor discipline în dezvoltarea personalității elevilor și de contribuția lor la formarea capacității de a valoriza realitatea imediată. Părinții și elevii se pot întreba dacă învățarea acestor discipline este pedagogic motivată. Răspunsul este categoric afirmativ, prezența științelor socio-umane în planul de învățământ fiind justificată prin însuși idealul educațional urmărit, ce exprimă modelul de personalitate pe care școala își propune să-l formeze.

Prezentul articol are ca obiectiv realizarea unui demers argumentativ în favoarea studierii științelor sociale în liceu. Ne vom strădui să ilustrăm în rândurile ce urmează câteva dintre motivele care justifică necesitatea abordării unor astfel de conținuturi, și, implicit, formarea unor competențe specifice.

Prin intermediul științelor sociale, elevii sunt deopotrivă informați și formați în acord cu noile tendințe ale societății. Familiarizarea cu un sistem de cunoștințe privitor la funcționarea logică a gândirii, la mecanismele psihice, la legile dezvoltării socio-economice, îl ajută pe elev să-și formeze o imagine asupra lumii și să se adapteze la mediu. El va fi creativ, pregătit să gândească critic, să comunice eficient, să se comporte dezirabil. Obiectivul major al studierii disciplinelor socio-umane în ciclul liceal este formarea personalității elevilor pe baza unor criterii valorice de natură științifică, umanistă sau moral-civică. Elevii au oportunitatea să obțină competențe de analiză, sinteză, abstractizare, generalizare, concretizare. Pot fi abordate sistematic probleme de actualitate, de natură filosofică, psihologică, economică, politică, civică. Fiecare disciplină din această arie curriculară se axează pe o anumită categorie de fenomene și procese, pe care le explică în mod riguros.

Întrucât predarea și învățarea sunt componente corelative ale procesului instructiv-educativ, eficiența actului predării determină eficiența învățării. Dacă predarea face trimitere la comportamentul profesorului în cadrul lecției, învățarea se referă la schimbarea produsă la nivelul comportamentului elevului. Actul predării nu presupune numai transmiterea de informații. Rolul profesorului este complex, el constând în organizarea mediului educativ, în coordonarea activității elevilor, a manierei de utilizare a resurselor disponibile, precum și în evaluarea, înregistrarea și interpretarea rezultatelor obținute. Învățarea disciplinelor socio-umane nu presupune strict achiziționarea de cunoștințe despre om și societate, ci implică și formarea deprinderilor de folosire și organizare a informațiilor. Practic, științele sociale îi învață pe elevi și cum să învețe. Este încurajată dezvoltarea personalității elevului din perspectiva capacității de a acționa și a relaționa.

Care este aportul concret al fiecărei discipline socio-umane studiate în ciclul liceal?

Prin studierea disciplinei Logică, argumentare și comunicare, în clasa a IX-a, sunt urmărite aspecte precum:

- dezvoltarea capacității de argumentare, a gândirii critice și raționale, logic corecte, care să favorizeze dezvoltarea competențelor de comunicare;
- definirea corectă, identificarea erorilor în definiție, analizarea raporturilor dintre noțiuni sau dintre propoziții, definirea și ilustrarea legilor de raționare, realizarea corectă a inferențelor, analiza modurilor de argumentare validă;
- dobândirea instrumentelor necesare atât controlului logic al situațiilor de comunicare, cât și utilizării lor în pregătirea pentru societatea democratică și pentru integrarea socială activă.

Demersul urmărit permite însușirea de către elevi a aspectelor teoretice, dar și dobândirea unor comportamente de tip funcțional, relevante pentru integrarea lor în societate. Elevii au posibilitatea să înțeleagă modul în care gândirea și limbajul sunt prezente în actele noastre de comunicare și argumentare, dar și modalitatea de a preveni disfuncționalitățile care pot interveni în cadrul acestor procese. Elevilor le sunt formate trăsături de personalitate precum corectitudinea și perseverența.

Prin studiul disciplinei Psihologie, în clasa a X-a, sunt vizate aspecte precum:

- cunoașterea proceselor și fenomenelor psihice, a componentelor și trăsăturilor personalității individuale, în scopul înțelegerii psihicului uman;
- educarea capacității de a analiza principalele procese și fenomene psihice sau raporturile dintre nivelurile conștient, subconștient, inconștient ale psihicului, definirea termenilor și proceselor psihice, recunoașterea în contexte diferite a informațiilor specifice, realizarea de caracterizări și autocaracterizări, realizarea unor sinteze tematice, emiterea unor judecăți de valoare cu privire la diverse trăsături de personalitate;
- înțelegerea și aprecierea comportamentului individual prin prisma cunoașterii trăsăturilor psihologice;
- utilizarea cunoștințelor de psihologie pentru reglarea propriului comportament și a comportamentului de grup.

Studierea disciplinei Economie, în clasa a XI-a, vizează aspecte precum:

- cunoașterea mecanismelor, proceselor și fenomenelor specifice economiei de piață, în scopul formării culturii și gândirii economice;
- formarea capacităților de a efectua analize și sinteze privind activitatea economică și tendințele sale, de a formula legități economice în limbaj matematic, definirea conceptelor și categoriilor

economice, realizarea unor comparații analogii, similitudini între fenomene și procese, interpretarea unui text de specialitate, argumentarea unor opinii, rezolvarea de probleme etc.

- aprecierea adecvată, pe baza cunoștințelor însușite, a tendințelor și efectelor fenomenelor și proceselor economice;
- formarea deprinderilor practice de natură economică, cultivarea capacității de adecvare a comportamentului la cerințele economiei de piață, educarea capacității de adaptare rapidă la schimbările economice.

Disciplina Sociologie, studiată în clasa a XI-a, își propune:

- cunoașterea realității sociale, a modului de organizare și interacțiune socială, a impactului produs asupra individului;
- recunoașterea și descrierea fenomenelor și proceselor sociale, definirea corectă a conceptelor specifice domeniului, formularea de ipoteze, prezentarea și analizarea unui fenomen social concret;
- sensibilizarea la problemele sociale, dezvoltarea motivațiilor și disponibilităților de participare responsabilă la acțiunea socială;
- formarea deprinderilor de conviețuire socială și de comportare civilizată în societate, exersarea unor roluri, formarea unor deprinderi de participare la viața socială, elaborarea unor instrumente de cercetare și operarea cu ele.

Studierea Filosofiei, în clasa a XII-a, permite:

- cunoașterea și înțelegerea unor probleme filosofice, a soluțiilor propuse de diverși filosofi, a modalităților de argumentare;
- analiza semnificației conceptelor filosofice și reconstituirea în manieră personală a unor astfel de semnificații, analiza sau comentariul de text, realizarea de comparații între stiluri de filosofare diferite, realizarea unor sinteze tematice, ancorarea unor idei filosofice în practică;
- evidențierea nevoii de filosofare a omului, atât ca modalitate axiologică de raportare la lume, cât și ca mod de a avea acces la o perspectivă sintetică asupra culturii, cultivarea unor trăsături de personalitate, consolidarea atitudinilor de înțelegere și toleranță;
- dezvoltarea capacității de decizie, conform unor idei filosofice, cultivarea dispoziției pentru dialog și toleranță;
- dezvoltarea gândirii flexibile, interogative, deschise;
- depășirea simțului comun în perceperea realității în genere, în particular în perceperea realității sociale, asimilarea unui aparat conceptual care să permită o întemeiere rațională a deciziilor și comportamentelor.

În concluzie, așa cum ne-am străduit să arătăm în rândurile de mai sus, științele socio-umane contribuie în mod fundamental la dezvoltarea personalității elevilor. În acest context, considerăm că se impune regândirea locului acestora în planul de învățământ...

Bibliografie:

Albulescu, I., Albulescu, M., „Predarea și învățarea disciplinelor socio-umane. Elemente de didactică aplicată”, Ed. Polirom, Iași, 2000

Ștefănescu, F., „Didactica disciplinelor socio - umane”, Ed. Universității din Oradea, Oradea, 2004

**Prof. Caulea – Popescu Nicoleta,
Colegiul Național „Spiru Haret”, Tulcea**